

معاونت آموزش و کارآفرینی

سلسله نشست های علمی آینده مشاغل و مشاغل آینده مسکن معیشت محور و مشاغل آینده

سخنران: ایرج قاسمی

زمان: سه شنبه مورخ ۱۴۰۱/۰۳/۲۴
ساعت ۱۰ الی ۱۲

دیدن مسئله در آینده
و مدیریت فرایندها

ساختن آینده

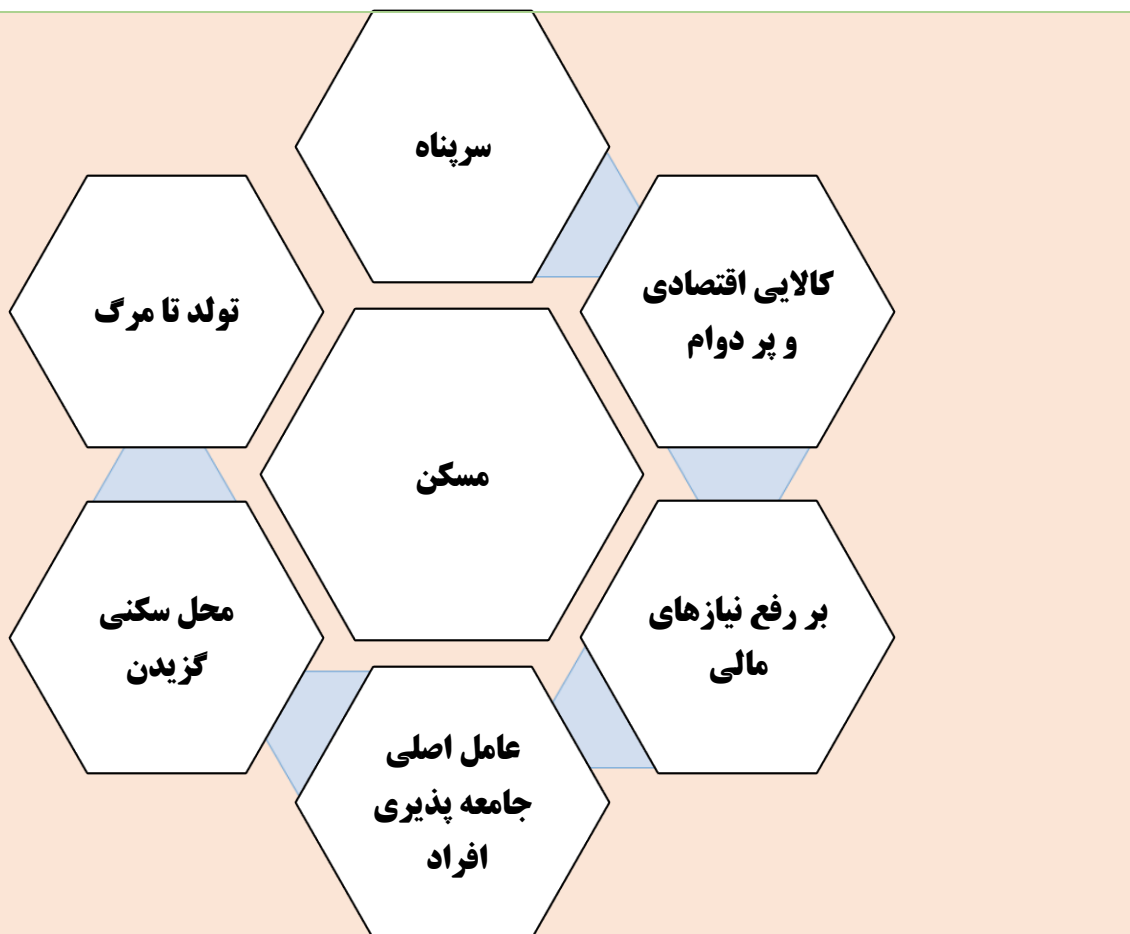
مسئله محوری

معرفی

مسکن مفهومی فراتر از یک سرپناه دارد. می توان گفت از عوامل تأثیرگذار برخانه ها اتخاذ سبک های متفاوت زندگی است.

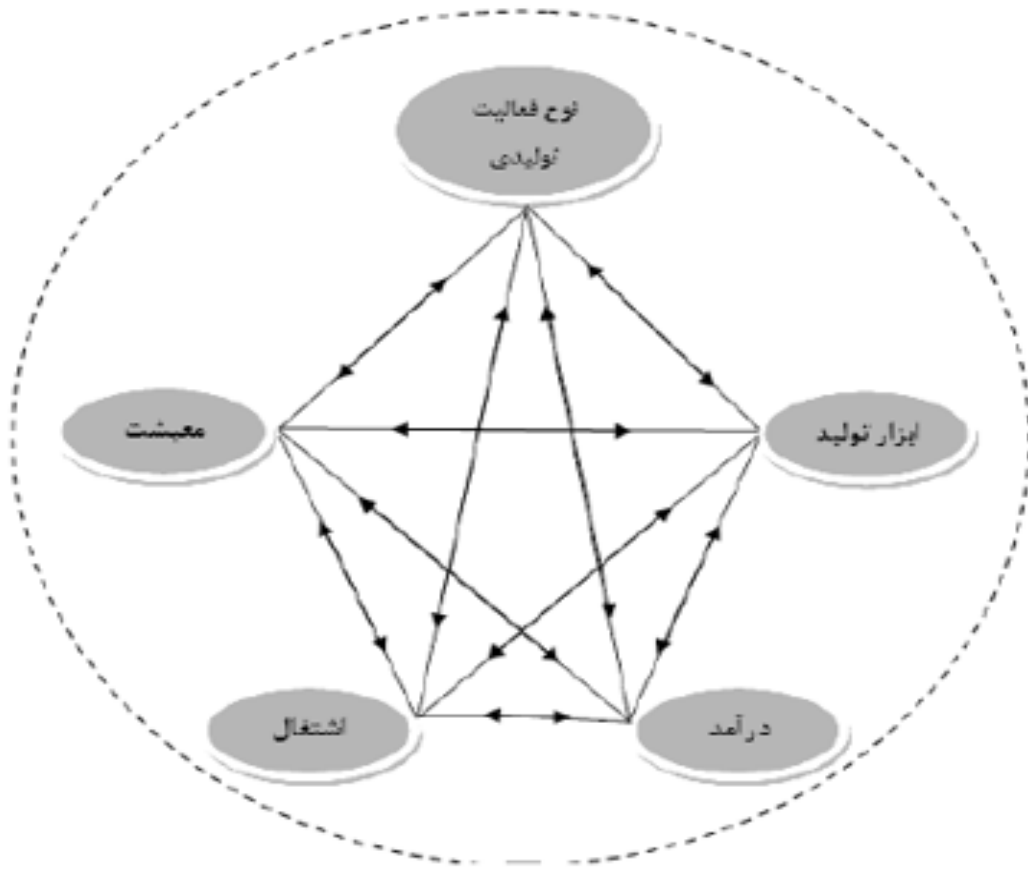
الیس (۲۰۰۰) :

معیشت پایدار با تأکید بیشتر بر روی دسترسی به **دارایی و** فعالیت هایی که تحت تأثیر روابط اجتماعی (جنسیت، سواد، طبقه، نژاد و قومیت و اعتقادات) و نهادها قرار دارند، شکل می گیرد

مساله محوری

- مسکن تحت تاثیر عوامل مختلفی است.
- عوامل اقتصادی یکی از این عوامل است.
- اشتغال در بیرون و درون خانه به شدت بر اندازه، ابعاد و کیفیت مسکن تاثیرگذار است

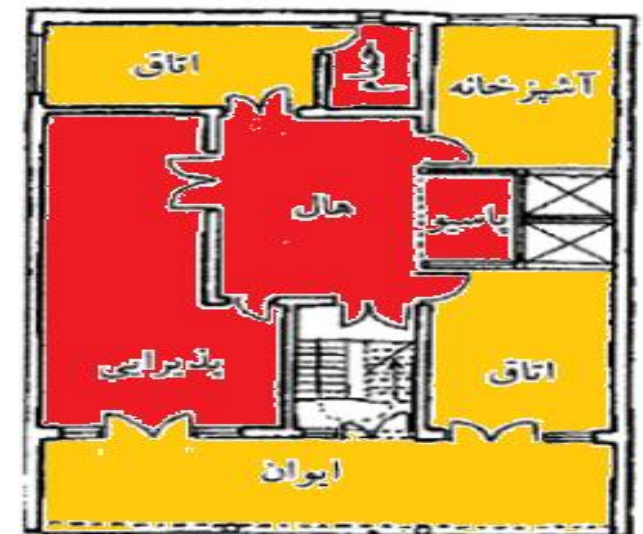

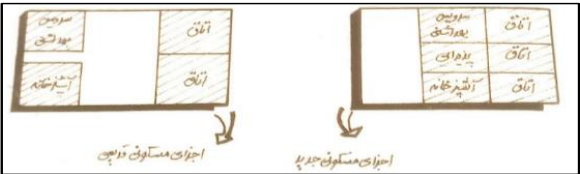
تأثیر متقابل عوامل اقتصادی مؤثر بر تحولات و کارکرد مسکن. (ماخذ: صفری و همکاران، ۱۳۹۲)

عوامل موثر بر تحولات مسکن

شکل ۲-۶ عوامل موثر در تحولات مسکن معیشت محور در گذر زمان

عوامل	مولفه ی اثر گذار	مولفه اثر پذیر	تحولات صورت گرفته	تصاویر مرتبط
اجتماعی- فرهنگی	شهرگرایی	مسکن معیشت محور	-الگوی شهری مسکن -تغییر مسکن به نشانه هویت نه فعالیت -تغییر فضاهای داخلی مسکن -زیستی شدن مسکن به صورت کامل	
اقتصادی	تغییر در نوع معیشت	مسکن معیشت محور	-از بین رفتن فضاهای معیشتی -تغییر در نمای مسکن -از بین رفتن فضاهایی همانند زاغه و طویله -الگوی آپارتمانی مسکن	
کالبدی - فضایی	خزش شهری و توسعه ارتباطات	مسکن معیشت محور	-تبدیل مسکن به کالا و سرمایه ای قابل خرید و فروش (در مسکن معیشت محور مسکن عامل تولید است) -از بین رفتن بافتهای با ارزش روستایی -استفاده از فناوریهای نوین (ماهواره) در مسکن	
اکولوژیک	شهرگرایی و گسترش فناوری	مسکن معیشت محور	-استفاده از مصالح غیر بومی -از بین رفتن معماری بومی -تغییر الگوی مسکن -از بین رفتن فضاهای سنتی مانند گنبد و بادگیر	

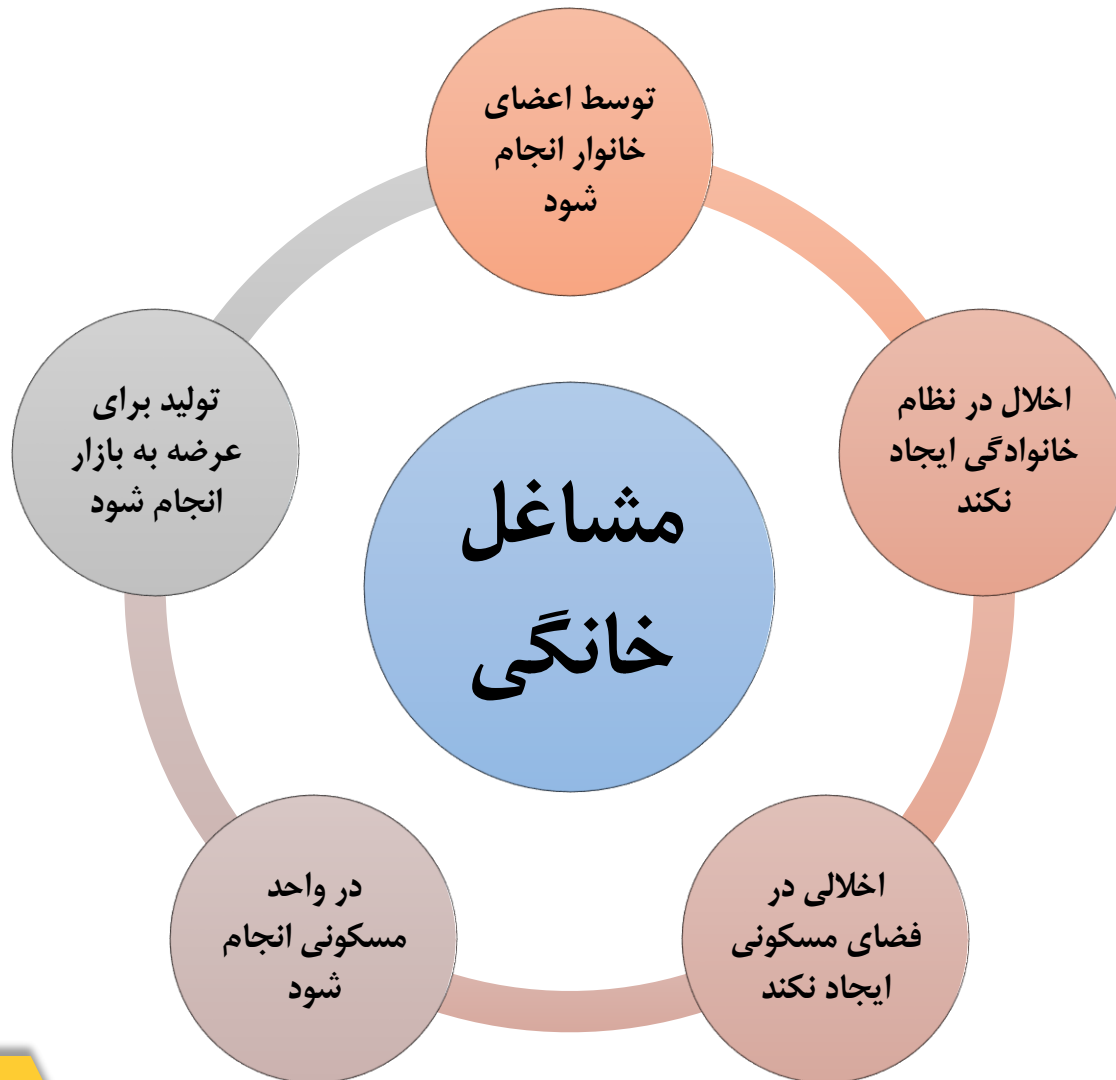
ویژگی شغل خانگی

بر اساس ماده ۲ قانون مشاغل خانگی

«منظور از مشاغل یا کسب و کار خانگی، آن دسته از فعالیتهایی

است که:

- توسط عضو یا اعضای خانواده
- در فضای مسکونی
- در قالب یک طرح کسب و کار
- بدون مزاحمت و ایجاد اختلال در آرامش واحدهای مسکونی همجوار شکل می گیرد
- و منجر به تولید خدمت و یا کالای قابل عرضه به بازار خارج از محیط مسکونی می گردد.»

مسکن در قانون

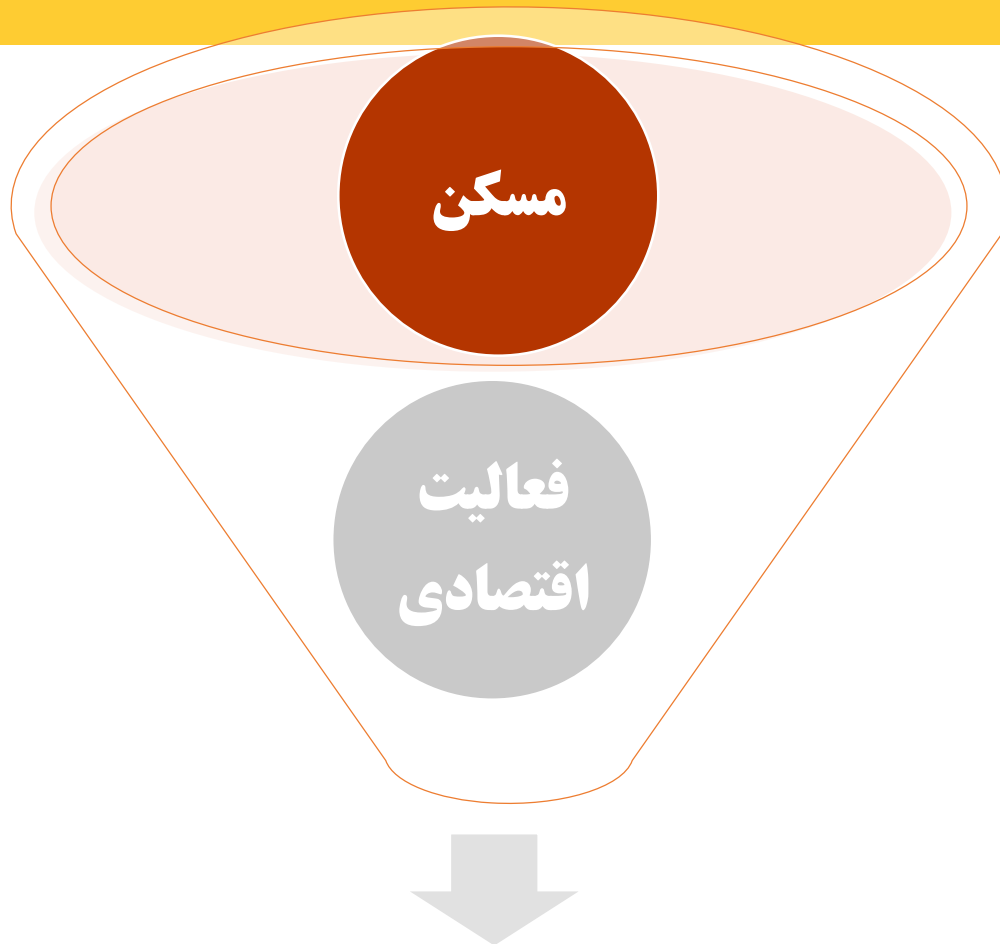
اصل ۳۱ قانون اساسی:

حق داشتن مسکن **متناسب با نیاز**

اصل ۴۳:

تامین مسکن برای همه اشاره شده است.

تناسب مسکن با نیاز و تامین آن برای همه جدای از نیاز به سرپناه که از اولین نیازهای انسانی است، تامین مسکن برای کار و فعالیت را نیز در ضمن خود دارد. نیاز انسان به درآمد، کار و فعالیت با ایجاد فضا و واحد مسکونی تامین می شود.

مسکن اقتصاد - محور

برخی تعاریف ارائه شده از مسکن معیشت محور توسط متخصصان

- مسکن معیشت محور مسکنی است که خانوار به صورت مستقیم یا غیرمستقیم در آن درآمد کسب می کند.
- مسکن معیشت محور یعنی مسکن نه به عنوان جایی برای سکونت و استراحت بلکه مکانی برای انجام و ادامه فرایند تولید و توزیع، به مقداری از تولیدات و فراوری محصولات که به خانه آورده می شود
- مسکن معیشت محور یعنی مسکن تولید مبنا و اقتصادی، مسکنی که در آن فعالیت اقتصادی، درآمد و شغل ایجاد شود

مدرنیزاسیون و مسکن

• عملکردهای مختلف خانه که با انقلاب صنعتی به بیرون واگذار شده بود، با انقلاب اطلاعاتی دوباره به درون بازگردانده خواهد شد. بنابراین به مسکن آینده بارهای آموزشی فراغتی، کاری، افزوده خواهد شد (سی‌راد، ۱۳۹۵: ۵؛ بلمن، ۱۳۸۹).

انقلاب کشاورزی

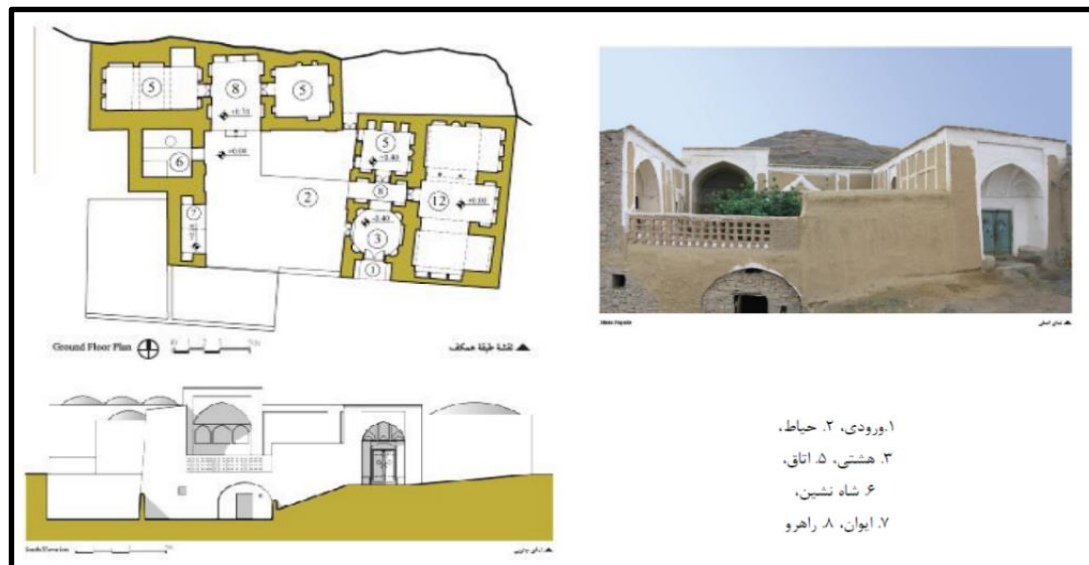
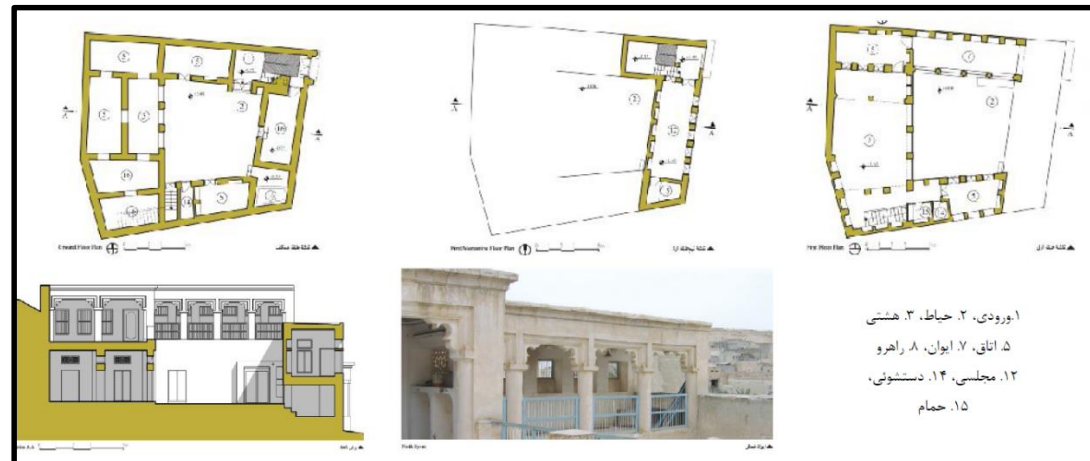
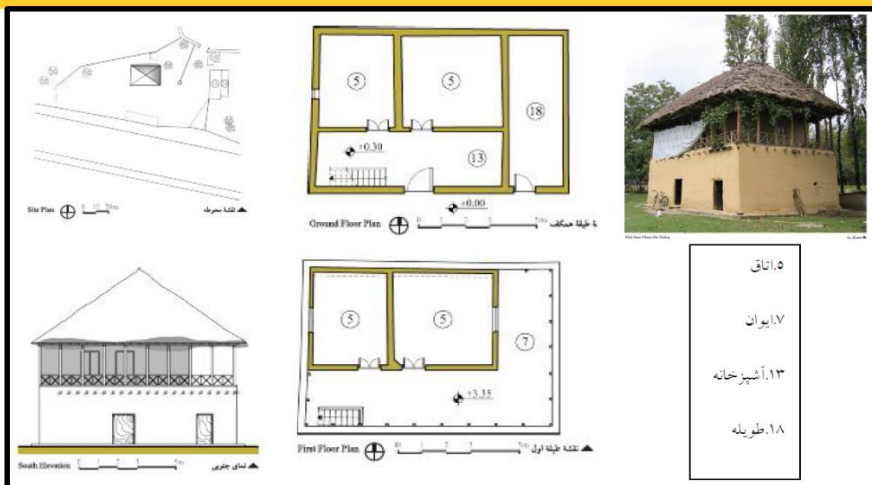
- تلفیق مسکن و فعالیت
- تطبیق مسکن با محیط و فناوری

انقلاب صنعتی

- تفکیک مسکن از فعالیت
- ورود فناوری غیربومی

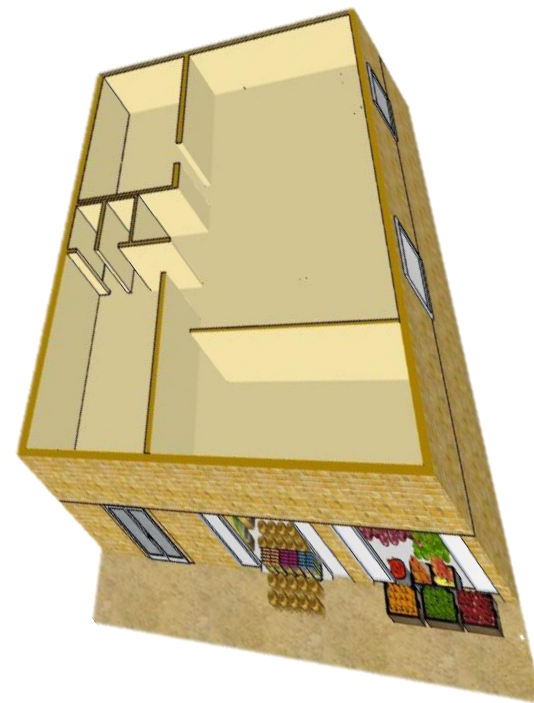
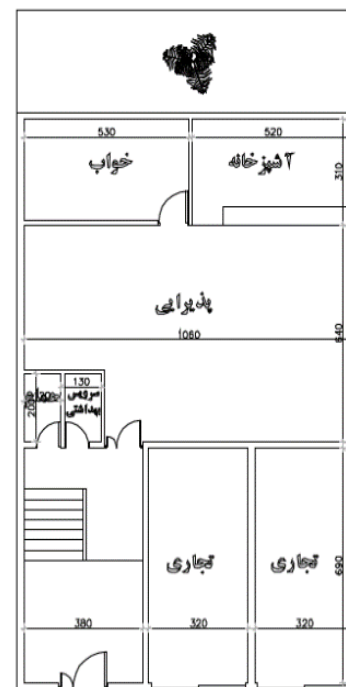
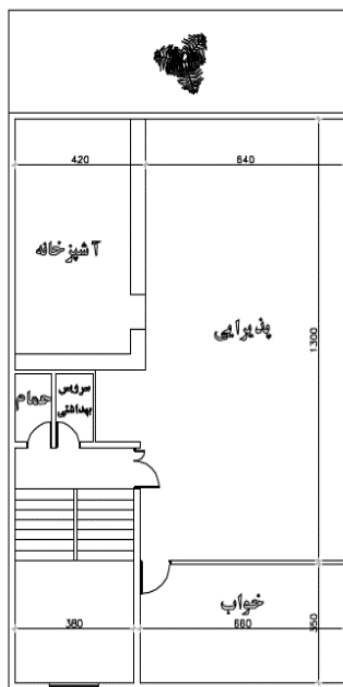
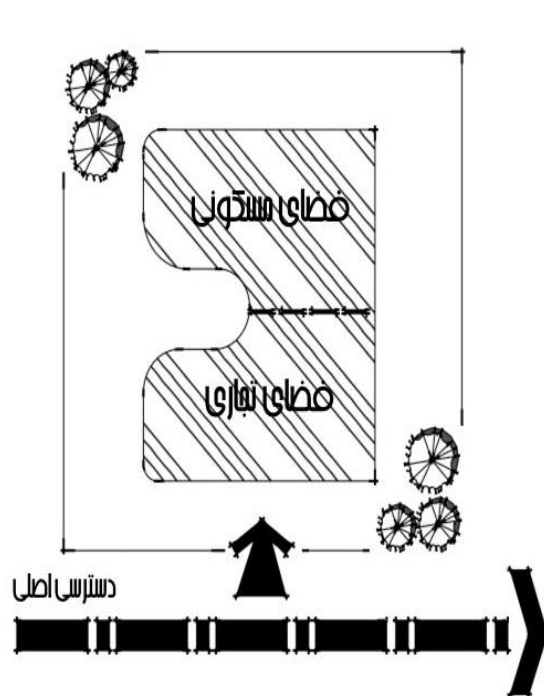
انقلاب اطلاعاتی

- مسکن و فعالیت: آستانه آشتی مجدد
- بستر فناوری اطلاعات

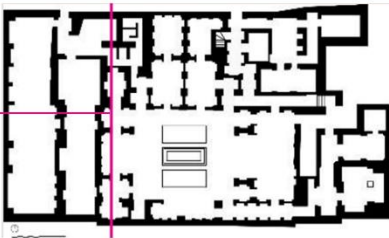

تغییرات
الگوی
مسکن

الگوهای پیوند فضای معیشتی و زیستی

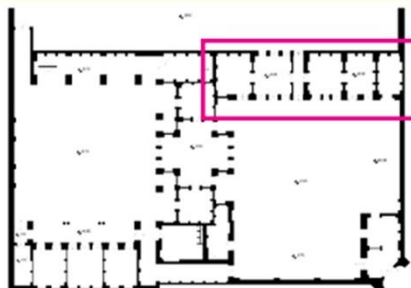
خانه امانی واقع در اصفهان است. بخشی از این خانه کارگاه تولیدی در اصفهان است که شرعاً یعنی تولید پارچه در آن صورت می گیرد و به فروش می رسد و عملکردی خانه کارگاهی دارد. طبق گفته ها تمام این فعالیت ها توسط زنان خانه انجام می شده است.

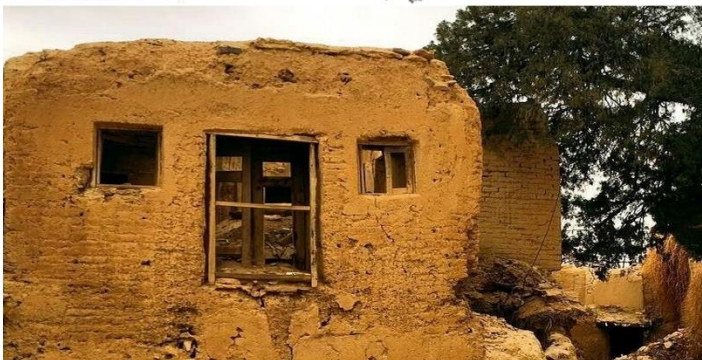
کاربری کارگاه تولید پارچه

نام خانه، خانه مدرسی واقع در اصفهان است. عملکرد این خانه کاربری آموزشی داشته و بخشی از آن خانه مدرسه بوده است. طبق گفته ها مرد خانواده در اتاق های خانه به کودکان تعلیم دینی و قرآنی می داد و در خانه خود برای کودکان معلمی می کرد که برای همین این خانه به خانه مدرسی شناخته شد که الان نیمه متروکه است و فقط محلیان قدیمی اصفهان این موضوع را می دانند زیرا در اواخر دوره قاجار این فعالیت ها شکل گرفته است.

کاربری آموزشی

مشاغل خانگی و مسکن آینده

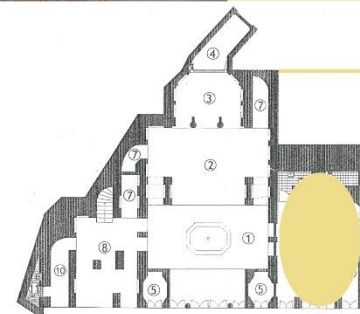
نام استاد: دکتر ایرج قاسمی

نام دانشجویان: تارا فهیم - فرید صابر

موضوع: بررسی فعالیت های اقتصادی در خانه امام جمعه تهران

تاریخ ساخت این بنا را حدوداً از اواسط سلطنت ناصرالدین شاه یعنی از دهه ۱۲۸۰ تا ۱۳۰۰ ه. ق می توان تخمین زد این بنا در زمان ناصر الدین شاه یعنی دوران قاجار خانه باغ بوده است و بعد به امام جمعه خوبی فروخته شده است که باز مسکونی بوده است و در سال ۱۳۲۸ بخش انزونی آن تخریب و به آموزش پرورش اهدا شد که به جای آن مدرسه ای ساخته شد بعدها ساختمان تحت نظارت وزارت فرهنگ و هنر قرار گرفت پس از تغییرات محله و اطراف خانه امام جمعه کوچک و کوچکتر شد تا جایی که از آن فقط ساختمان بیرونی و قسمتی از ساختمان بخش غربی باقی ماند و امروزه به عنوان موزه کاربری دارد.

باقی مانده فضاها
کاربری موزه ای

کاربری آموزشی

سلسله نشست های علمی آینده مشاغل و مشاغل آینده

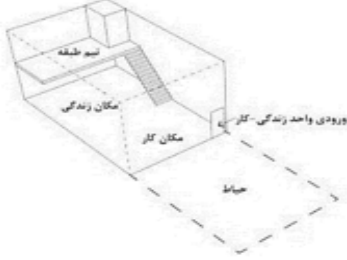
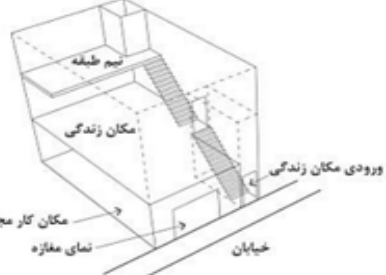
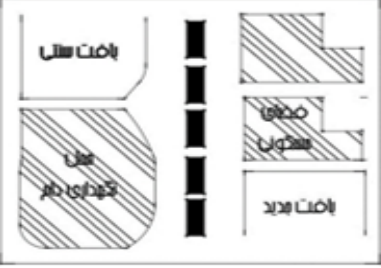
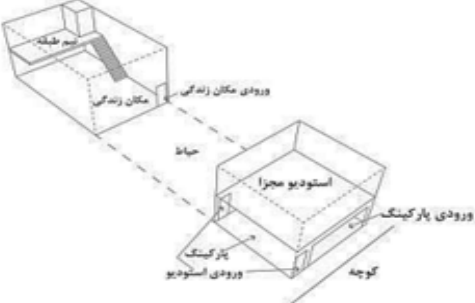
الگوهای پیوند فضای معیشتی و زیستی

تصویر ۱۵: نگهداری ابزار و محصولات تولید کشاورزی در واحد مسکونی و ترکیب زیست و معیشت (تصویر راست بالا: اسدآباد ابرکوه، تصویر چپ بالا: افراکتی قائمشهر، راست پائین: روستای آهنگرکلا قائمشهر، چپ پائین: روستای بروجردی)

جدول ۴: تحلیل نمونه‌های مسکن معیشت محور بر اساس دسته بندی دولان

نمونه	دیگرام فضایی	مکان قرارگیری پیکربندی فیزیکی و کاربری واحدهای زندگی/کار	تعریف	زندگی/کار بر اساس نوع مجاورت فضای زندگی یا کار
		یک طبقه واحد با سقف بلند و با تعداد کمی جداکننده یا بدون جداکننده: فضای زندگی و کار در هم تنیده	کار و اقامت هر دو در یک فضای مشترک	زندگی-با
		فضای کار در طبقه اصلی و فضای زندگی در بالای آن	کار و اقامت توسط یک دیوار یا کف/سقف از هم جدا شده - امکان اجاره یا به اشتراک گذاشتن فضای کار	زندگی - در مجاورت
		پیاده روی کوتاه، بین بخش زندگی و فضای کار در امتداد یک حیاط: در یک طرف حیاط فضای زندگی قرار دارد و در طرف دیگر فضای پشتیبانی	کار در خارج از محل اقامت، اما در همان ملک مناسب برای ملاقات با مشتریان و کارکنان	زندگی - در نزدیکی

الگوهای پیوند فضای زیست و مشاغل خانگی آینده

مسکن معیشت محور و مهاجرت (نمونه مطالعه مسکن روستایی)

نتایج یافته‌های پژوهش در روستاها نشان می دهد که:

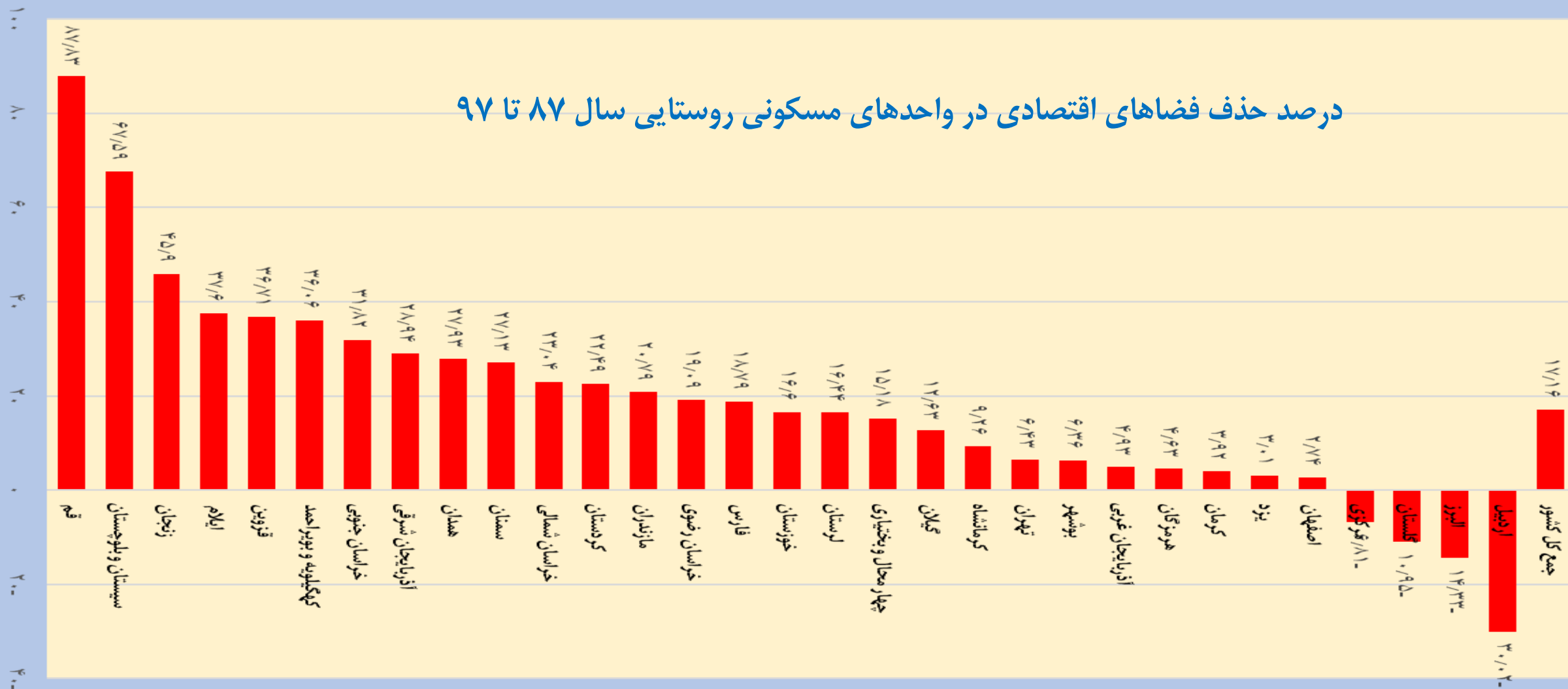
- کار خانگی و مسکن معیشت محور در جلوگیری از **مهاجرت فصلی** نقش تاثیرگذاری دارند.
- مسکن معیشت محور و کار خانگی **با قدرت کمتری نسبت به مهاجرت فصلی در مهاجرت دائمی** می تواند موثر باشد.
- مسکن معیشت محور و کار خانگی **در برگشت مهاجرانی که از روستا رفته اند، نقش زیادی ندارد.**
- کسانی که از روستا مهاجرت کرده اند **به سختی ممکن است برگردند**، حتی با ایجاد اشتغال و کار در روستا شانس برگشت کم خواهد بود.
- بنابراین مسکن معیشت محور **بیشتر پیشگیری کننده** مهاجرت است تا درمان مهاجرت.

آینده احتمالی

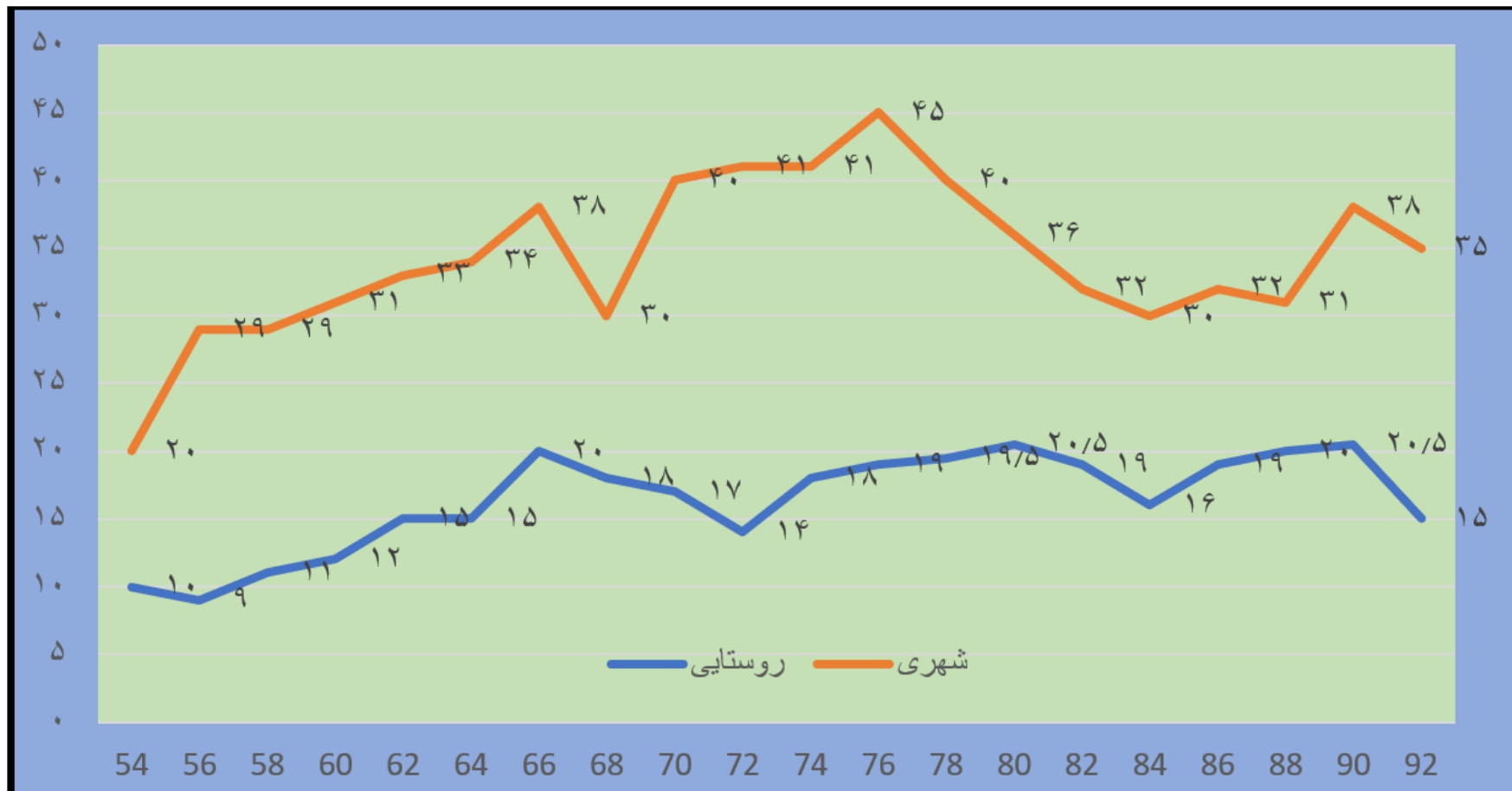
- با ورود فناوری جدید و بی مکان شدن مشاغل و خدمات انتظار می رود در فضای مسکن شهری نیز تغییراتی بوجود آید.
- بنابراین مسکنی که در آینده شکل می گیرد، خود را با شرایط جدید منطبق خواهد کرد.
- در این صورت عدم مدیریت تغییرات اجتماعی و کالبدی، آنومی اجتماعی و اقتصادی به آنومی فضایی کالبدی تبدیل خواهد شد.
- **پیدا کردن عوامل تاثیرگذار بر الگوی مسکن در آینده و نحوه هدایت بازتولید آن در آینده موضوع قابل بررسی است، تا بر اساس آن بتوان برنامه ای برای مدیریت این تحولات پی ریزی کرد.**

کلان روند تبدیل واحد مسکونی به واحد زیست و سرپناه در مقابل فضای زیست و فعالیت

درصد حذف فضاهای اقتصادی در واحدهای مسکونی روستایی سال ۸۷ تا ۹۷

تغییرات سهم مخارج مسکن از کل هزینه های خانوار روستایی و شهری

**کلان روند تغییر سهم
مخارج مسکن از کل
هزینه و در نتیجه
ضرورت افزایش
درصد فعالیت در حال
و آینده**

جدول ۵- مقایسه متوسط مساحت زیربنای واحدهای جدید الاحداث

درپیش بینی های طرح جامع مسکن و عملکرد آن (متر مربع)

شرح	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵
پیش بینی طرح جامع مسکن	۱۳۶	۱۲۹	۱۲۵
عملکرد	۱۳۶	۱۴۴	۱۵۵

ماخذ: مستندات طرح جامع مسکن - بانک مرکزی - گزارش فعالیت های ساختمانی بخش خصوصی

جدول شماره ۲- ۱۹: سهم واحدهای مسکونی روستایی با توجه به بعد خانوار و نیروی انسانی ساکن

سال	متوسط بعد خانوار	سهم واحدها بر اساس مساحت		
		کمتر از ۶۰ متر	از ۶۰ تا ۱۲۰ متر	بیش از ۱۲۰
۱۳۸۵	۳.۴	۱۶.۷	۴۷.۱	۳۶.۲
۱۳۹۰	۳.۷	۱۲.۶	۵۶.۹	۳۰.۵
۱۳۹۵	۳.۴	۱۳.۹	۵۳.۶	۳۲.۵

ماخذ: مرکز آمار ایران و آمارگیری مسکن

کلان روند تغییر در ابعاد و اندازه واحد مسکونی

تغییر در اندازه واحدهای مسکونی روستایی به نفع واحدهای مسکونی متوسط در دهه اخیر

گرایش به همانندسازی مسکن روستایی و شهری

کلان روند تغییر کاهش تعداد نفرات در واحد مسکونی

جدول ۹- تحولات تراکم خانوار در واحد مسکونی
در سال های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵ (خانوار به مسکن)

مناطق	۱۳۸۵	۱۳۹۰	۱۳۹۵
شهری	۱,۰۸	۱,۰۴	۱,۰۴
روستایی	۱,۱۴	۱,۱۱	۱,۱۳
کل	۱,۰۹	۱,۰۶	۱,۰۶

تغییر روند تراکم
خانوار در واحد
مسکونی

ماخذ: مرکز آمار ایران - سرشماری های عمومی نفوس و مسکن

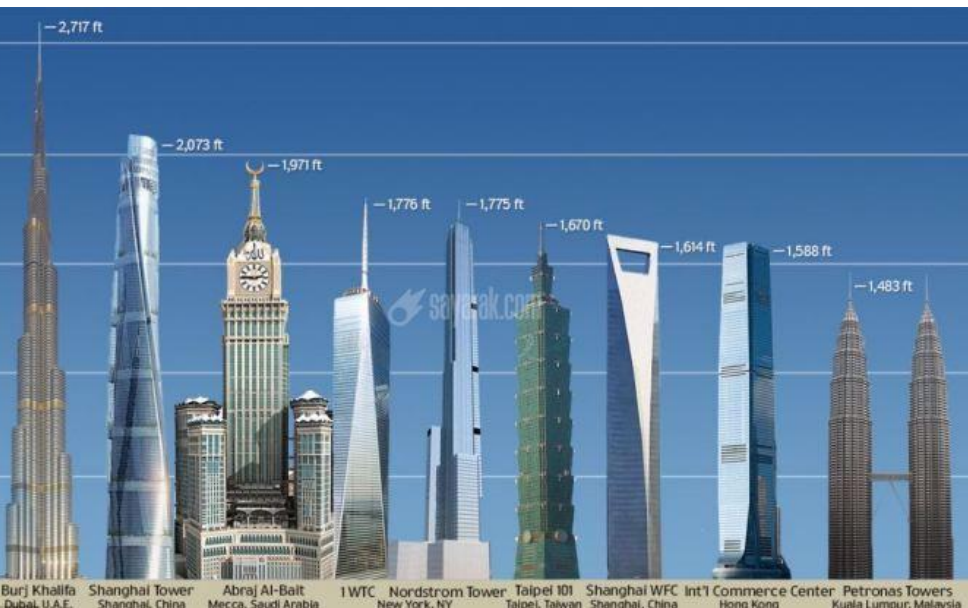
روندهای موثر بر مسکن معیشت محور

عوامل تاثیرگذار بر مسکن معیشت محور و
پیامدهای تاثیرگذار

پیامد تاثیر در آینده مسکن	مستند مولفه	مولفه تاثیرگذار
کوچک سازی و توجه به مسکن به عنوان سرپنا	طرح جامع مسکن	مسکن به عنوان سرپناه
نهادینه شدن مقاوم سازی مسکن در روستاها و افزایش هزینه ساخت و ساز	ضوابط فنی، طرح های توسعه و ..	مقاوم سازی و باکیفیت سازی
گرایش به ساخت مسکن در اراضی توسعه ای و تبدیل یافت فرسوده و قدیمی به محل فعالیت مرتبط با مسکن	مضامین میدانی و مصاحبه متخصصین	هزینه نوسازی در برابر بازسازی یافت
امکان استفاده از فرصت قانونی برای توسعه مشاغل در روستا و مسکن روستایی	ماده ۲۷ قانون برنامه ششم	اشتغالزایی یا رویکرد اقتصاد مقاومتی
گرایش به تفکیک کارکرد زیستی از فعالیتی در عین حال جایگزینی فعالیت های بدون مکان در مسکن	مطالعات میدانی و مصاحبه متخصصین	شهرگرایی و فناوری
مسکن به عنوان جزئی از عناصر توسعه روستا برای حفظ جمعیت روستایی و جلوگیری از مهاجرت	مصاحبه متخصصین	مسکن در بستر توسعه روستا
مسکن روستایی به عنوان جزئی از زنجیره ارزش و زنجیره تولید خواهد بود.	مصاحبه و اسناد مکتوب	رویکرد شبکه ای و زنجیره ارزش
حمایت از مشاغل خانگی بدون در نظر گرفتن فضا و کالبد	مستند قانون توسعه مشاغل خانگی	حمایت از مشاغل خانگی
توسعه فعالیت های مرتبط با تولید روستا در مسکن روستایی	مصاحبه متخصصین و مشاهده	مسکن به عنوان جزئی از زنجیره تولید
توسعه مسکن اقتصاد محور در یافت بازارش	سیاست حمایتی دولت	توسعه بوم گردی
تاثیر در ماندگاری جمعیت در صورت حمایت از مسکن اقتصادی	مطالعات میدانی	ماندگاری جمعیت در برابر برگشت مهاجران

کلان روند تغییر سبک زندگی

Incremental 2025 global GDP over business-as-usual scenario, ¹ %	Incremental GDP, \$ trillion
India	16% 0.7
Latin America	14% 1.1
China	12% 2.5
Sub-Saharan Africa	12% 0.3
North America and Oceania	11% 3.1
World	11% 11.8
Middle East and North Africa	11% 0.6
South Asia (excl. India)	11% 0.1
Western Europe	9% 2.1
Eastern Europe and Central Asia	9% 0.4
East and Southeast Asia (excl. China)	8% 0.9

افزایش نقش اینترنت در تولید
ناخالص داخلی کشورها

¹Sample = 95 countries.

Source: IHS; ILO; Oxford Economics; World Input-Output Database; national statistical agencies; McKinsey Global Growth Model; McKinsey Global Institute analysis

کلان روند بی مکان شدن شغل و فعالیت

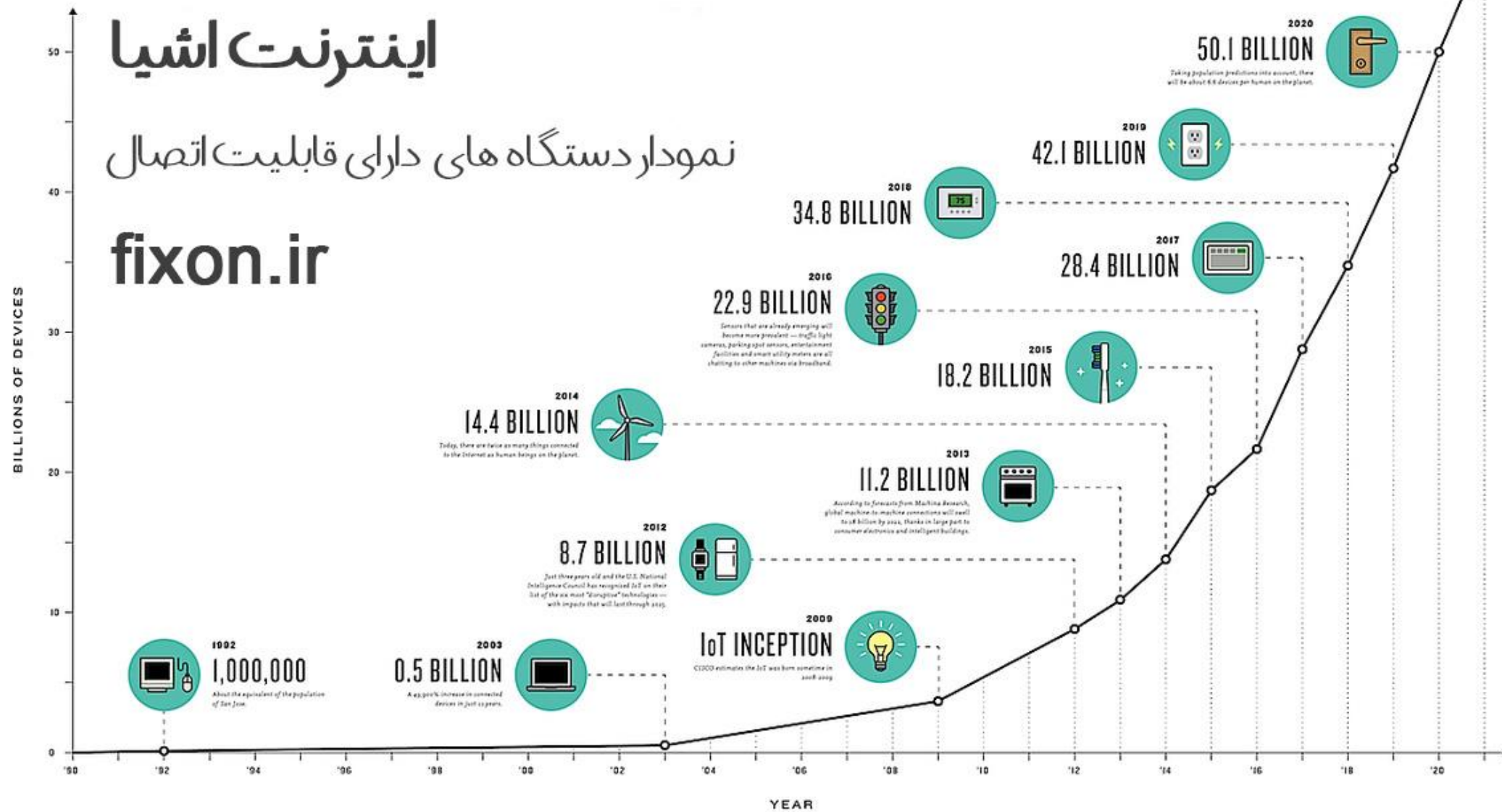

• کارهای خانگی و کار بر بستر اینترنت و مجازی که امروزه دورکاری تعریف می شود، جزئی از فرهنگ کاری در حال نهادینه شدن است.

اینترنت اشیا

نمودار دستگاه های دارای قابلیت اتصال

fixon.ir

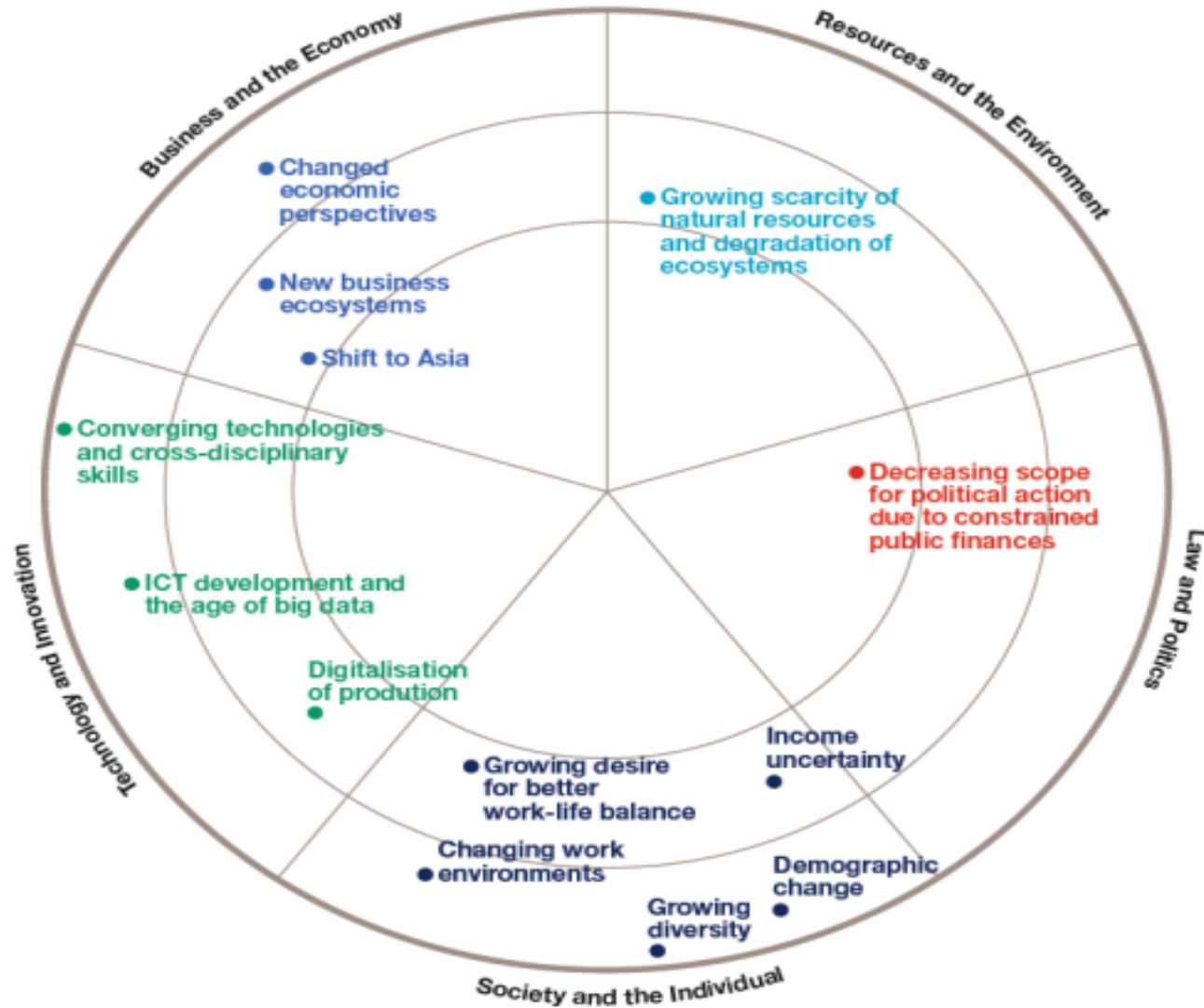
روندهای موثر بر مسکن معیشت محور

- توسعه نظریه و تئوری شبکه ای، ارتباط بین فرصتهای کوچک و مشاغل خرد را فراهم می کند.
- مشاغل خانگی سنتی و جدید به عنوان یکی از عوامل تاثیرگذار بر ماندگاری جمعیت نقش خواهد داشت
- مسکن معیشت محور یکی از ارکان زنجیره تولید در مشاغل تولیدی نقش خود را حفظ کرده و در آینده نیز ادامه خواهد داد. از این طریق می تواند منشاء تنوع در ایجاد درآمد و افزایش ارزش افزوده شود.
- مسکن اقتصاد محور و معیشتی در بستر و زمینه کلی توسعه قابل تعریف خواهد بود و این بسترهای توسعه است که مسکن را به عنوان جزئی از سیستم خود تعریف خواهد کرد

جمع بندی: جهت گیری در حال وقوع

- گرایش به مقاوم سازی و بازسازی به جای احیای مسکن بومی
- گرایش به واحدهای مسکونی کوچک تحت فشار اقتصاد کلان و خرد
- از بین رفتن رقابت پذیری فعالیت سنتی
- افزایش هزینه خرید و ساخت مسکن
- تغییر سبک زندگی
- گسترش مشاغل خانگی و **خانگی شدن** بسیاری از فعالیتهای
- بی مکان شدن مشاغل
- توسعه شبکه ها و استیلای شبکه بر تولید خانگی
- بازاریابی و تولید با استفاده از اینترنت اشیاء

Figure 0.1: Trends driving the future of UK jobs and skills

جمع بندی: جهت گیری در
حال وقوع (روندهای
پیشرو در مشاغل آینده)

آینده برساختی از گذشته

• هر گاه در اثر فرایند تاریخی یک پدیده دگرگونی پذیرد، در شکل جدید و در معنای نو خود از انسجام، یکپارچگی، انتظام و اعتبار برخوردار خواهد بود.

• نظم جدید از دل سازمان کهن سر برون خواهد زد. قطع این فرایند در نقطه‌ای و شتاب بخشیدن به فعل و انفعالات درونی پدیده برای رسیدن به شکلی تازه و دلخواه، گو اینکه ممکن است چهره‌ای جدید و معنایی نو را از پدیده سبب شود، ولی بی گمان این شکل همانی نیست که می‌بایست از درون تحول تاریخی پدید می‌آمد (حبیبی، ۱۳۷۵: ۲۰۵).

گذشته

حال

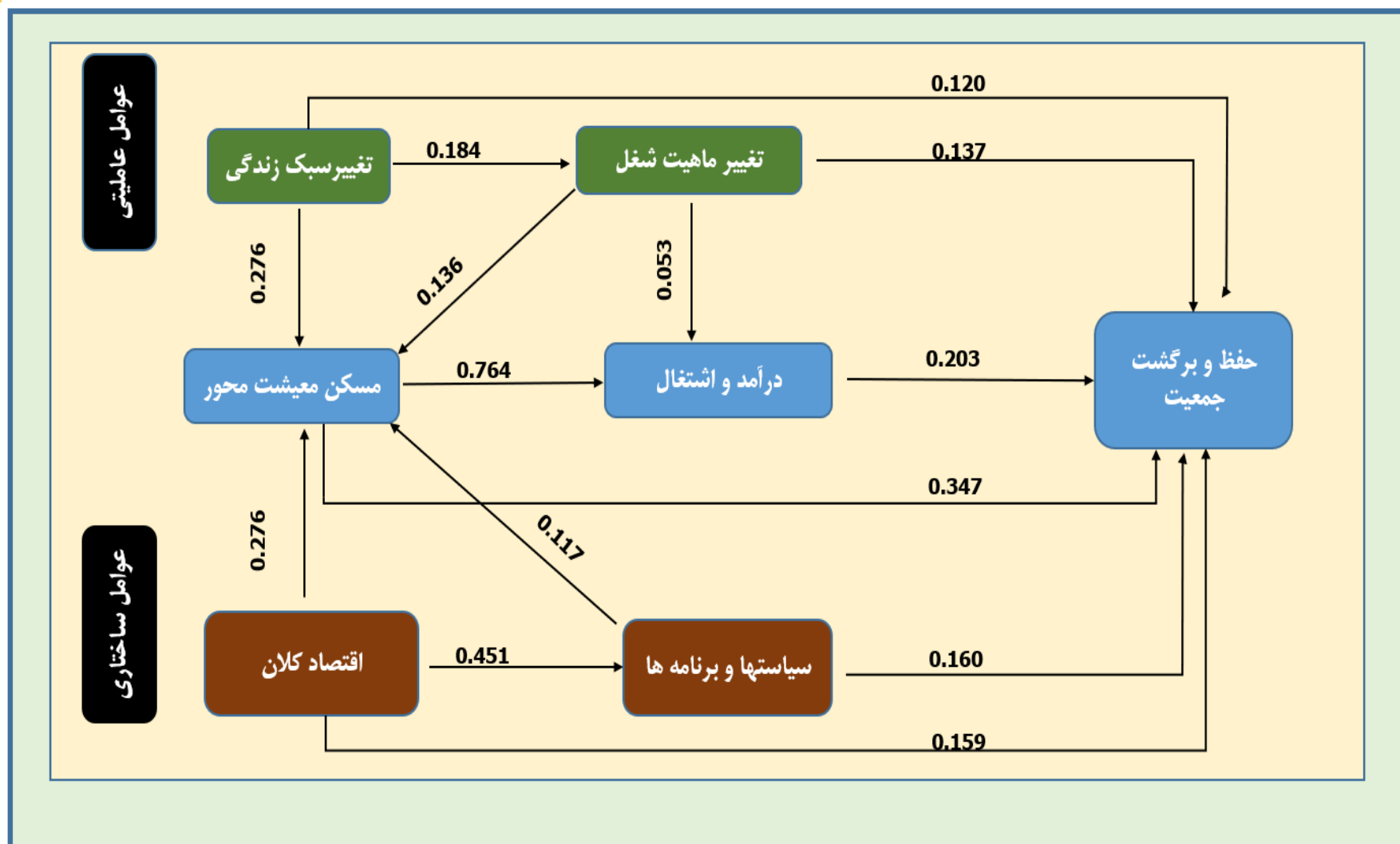
آینده

(برساختی از
گذشته/ آینده
محتمل)

نمودار تاثیر انقلابات اطلاعاتی بر مسکن و توسعه مهارت (درسهایی برای آموزش)

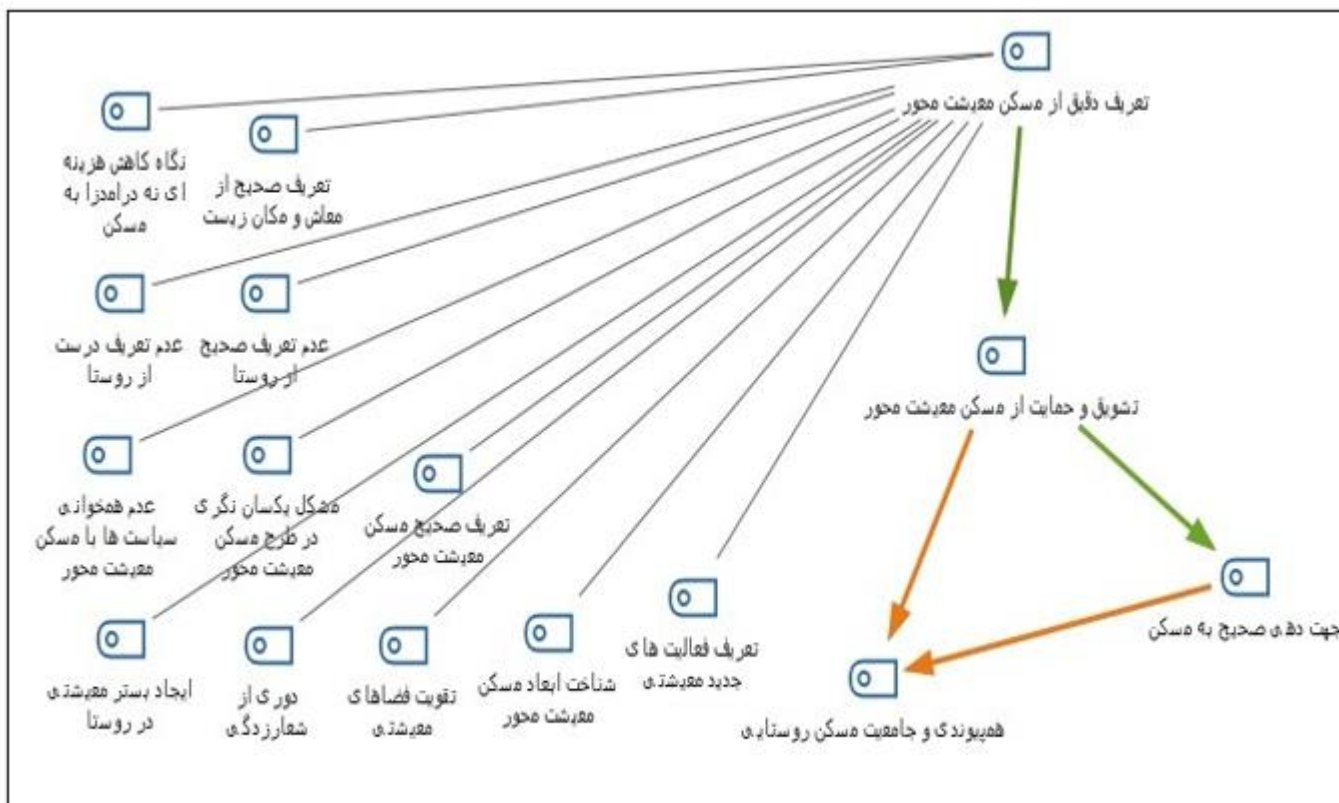

موج اول: انقلاب کشاورزی		
تولید و ابزار ساده	مهارت سینه به سینه	مسکن ابتدایی و همخوان با تولید
↓		
موج دوم: انقلاب صنعتی		
تولید صنعتی و فناوریانه	آموزش و مهارت صنعتی	مسکن جدا شده از تولید صنعتی
↓		
موج سوم: انقلاب اطلاعاتی		
تولید بر بستر داده و اطلاعات	مهارت داده‌پردازی و تولید	آشتی دوباره مسکن و کار بر بستر تکنولوژی
↓		
موج چهارم: انقلاب هوشمندسازی و خلاقیت		
تولید بر بستر نوآوری و خلاقیت	مهارت خلاقیت هنری و انسانی	مسکن هوشمند و بی مکان شدن فعالیت
↓		
موج پنجم انقلاب: اقتصاد چرخشی، پایدار و استفاده حداکثر از فضای دیجیتال		
انسان محور شدن انقلاب اطلاعاتی	مهارت کار و تعامل با ربات	مسکن محل تولید و سکونت

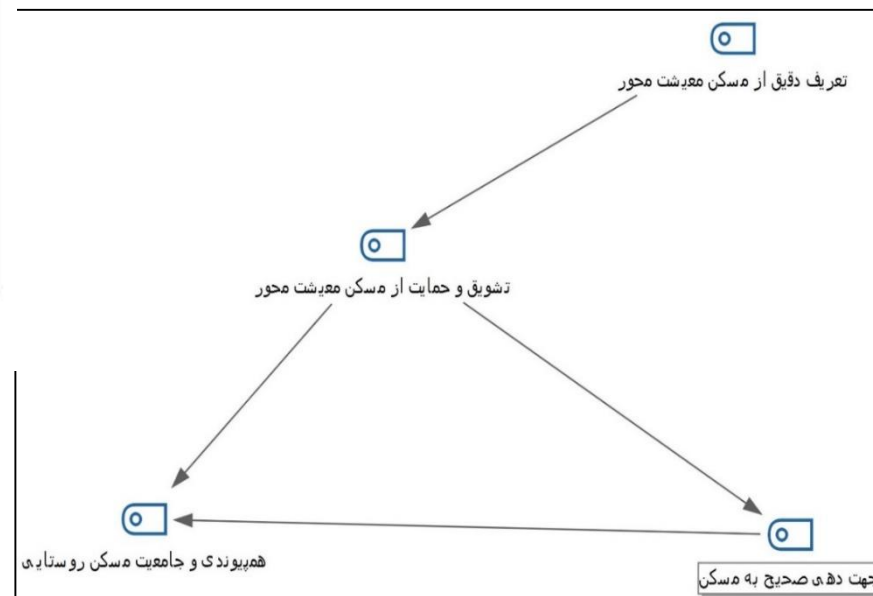

**اثرات
مستقیم و
غیر مستقیم
مسکن
معیشت
محور بر
ثبات جمعیت**

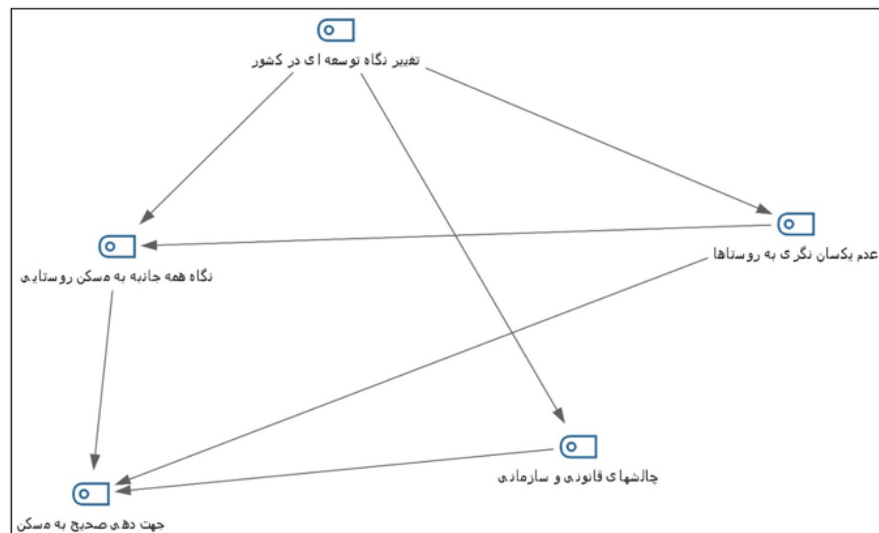
مدل زمینه ای عوامل موثر بر مسکن معیشت محور

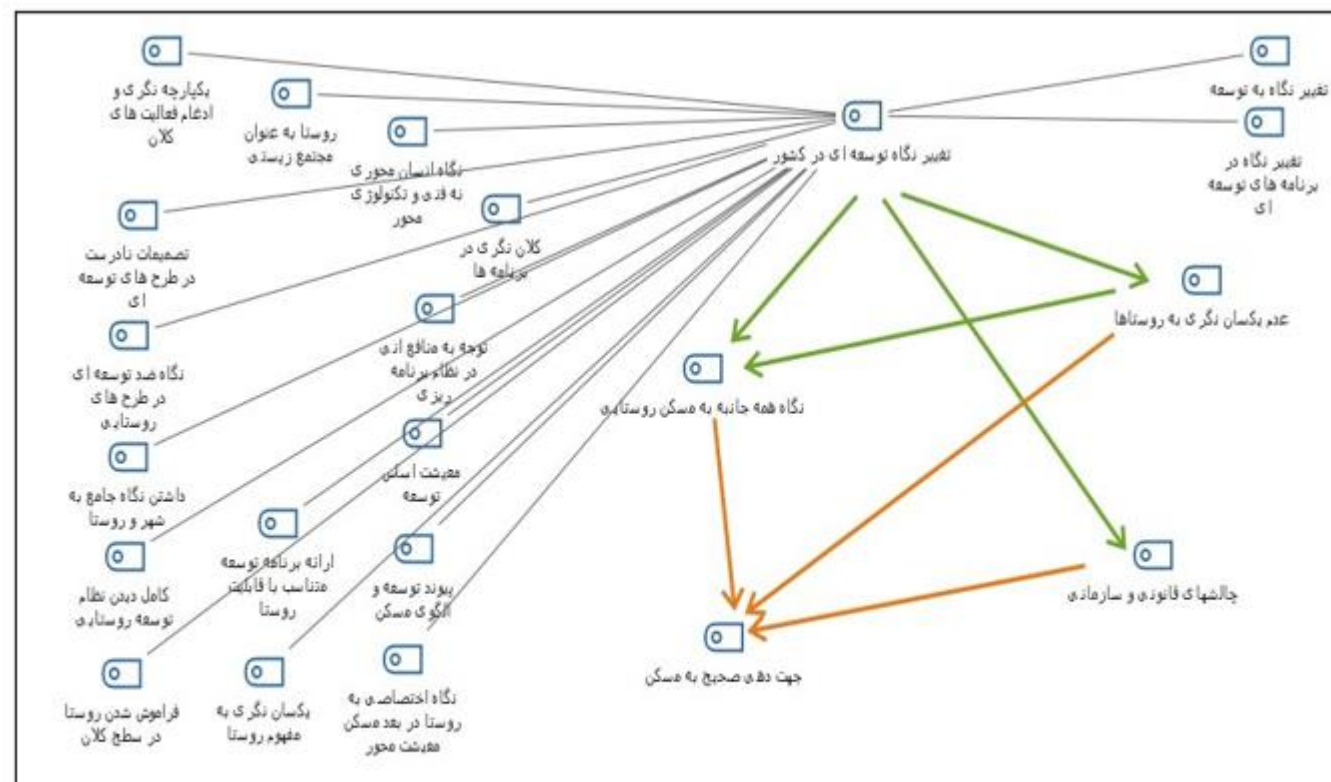
نمودار ۲: مفاهیم و مولفه های موثر در مدل زمینه ای علل و عوامل مسکن معیشت محوری

مدل زمینه ای عوامل موثر بر مسکن معیشت محور

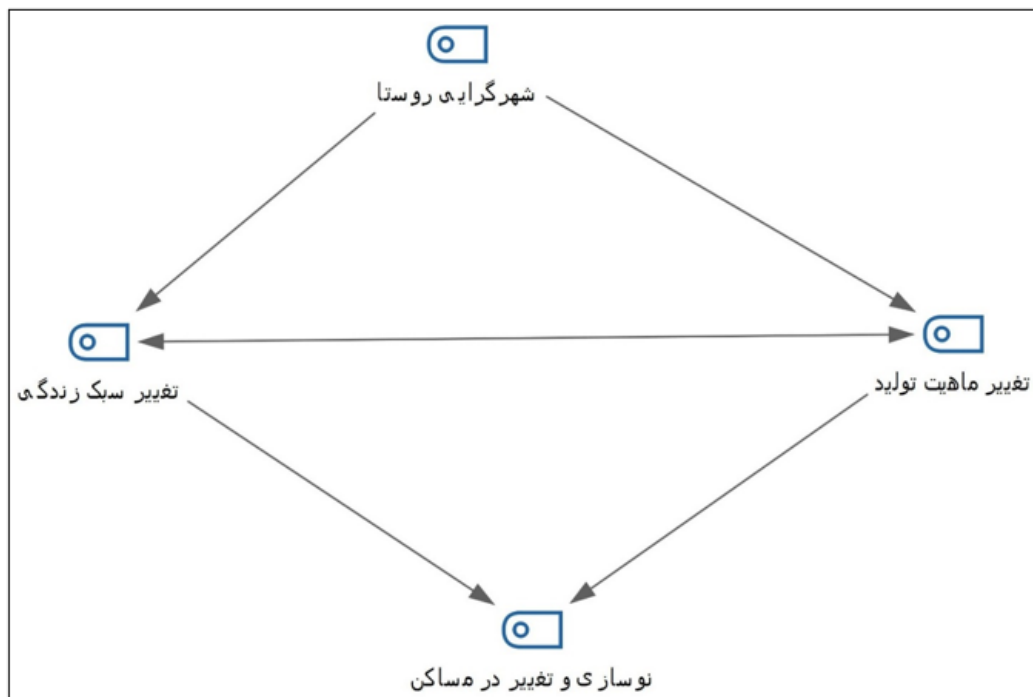

نمودار ۳: مدل زمینه ای کلان و توسعه کلان کشوری به مسکن معیشت محور

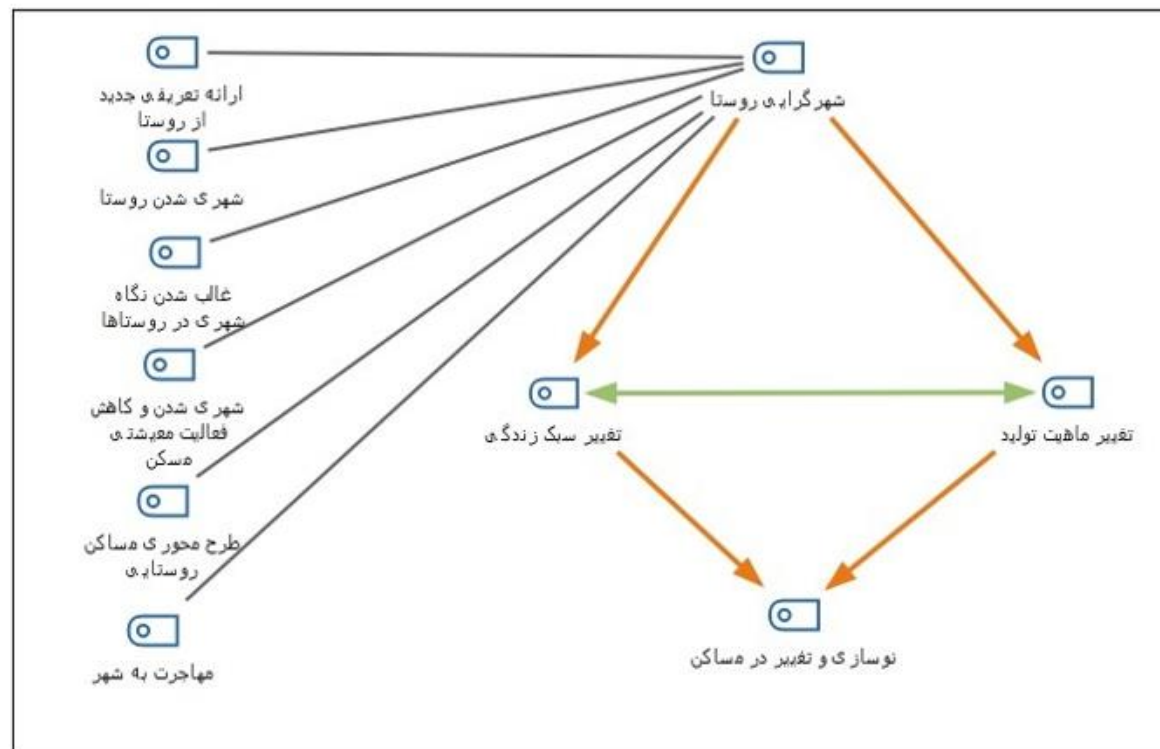

نمودار ۴: مفاهیم و مولفه های موثر در مدل زمینه ای نگاه توسعه ای و کلان کشوری به مسکن معیشت

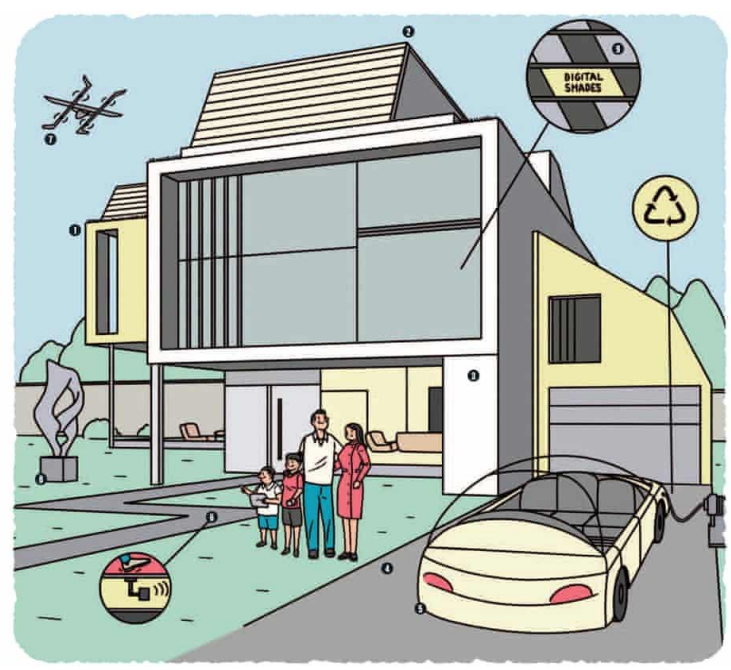
مدل زمینه ای عوامل موثر بر مسکن معیشت محور

نمودار ۵: مدل زمینه‌ای شهرگرایی و نوسازی مسکن و حذف فضاهای معیشتی

نمودار ۶: مفاهیم و مولفه‌های موثر در مدل زمینه‌ای شهرگرایی و نوسازی مسکن و حذف فضاهای معیشتی

از حسن توجه شما متشکرم

